

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MIECZYŚLAW ŁUCZAK

LOL.410.002.01.2019

Bożena Borys-Szopa
Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/089 „Pomoc państwa realizowana w formie środowiskowych domów samopomocy udzielana osobom z zaburzeniami psychicznymi”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, ul. Nowogrodzka 1/3/5, 00-513 Warszawa (dalej: „Ministerstwo”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (dalej: „Minister”). Od dnia 16 listopada 2015 r. do dnia 4 czerwca 2019 r. funkcję tę pełniła Elżbieta Rafalska, a od 4 czerwca 2019 r. Bożena Borys-Szopa.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie potrzeb w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w ramach środowiskowych domów samopomocy (dalej: „ŚDS”). Stopień zaspokojenia tych potrzeb. 2. Rozdysponowanie i wykorzystanie środków na funkcjonowanie ŚDS. 3. Sprawowanie nadzoru i kontroli nad procesem udzielania wsparcia w formie ŚDS.
Okres objęty kontrolą	2016-2019 (I kwartał).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie.
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Piotr Stupienko - doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOL/32/2019 z 12 lutego 2019 r. 2. Cezary Gogolewski - doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LOL/33/2019 z 12 lutego 2019 r. 3. Waldemar Żarnoch - specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/36/2019 z 28 lutego 2019 r.

(akta kontroli str. 1-6)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Ministra w zbadanym zakresie.
Uzasadnienie oceny ogólnej	W latach 2016-2019 (I kw.) Minister prawidłowo rozpoznał potrzeby w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w ramach środowiskowych domów samopomocy. W tym celu w Ministerstwie gromadzono i analizowano dane obejmujące pomoc udzielaną w tej formie w poszczególnych województwach, w tym dotyczące liczby ŚDS oraz miejsc, którymi dysponują te ośrodki, a także liczby osób z nich korzystających. Pozyskiwano i analizowano również dane dotyczące podmiotów prowadzących takie placówki oraz powiatów, w których nie funkcjonował żaden ŚDS. Minister wspierał powstawanie ŚDS na obszarach, na których występował ich deficyt, co znajdowało m.in. odzwierciedlenie w wytycznych kierowanych do wojewodów odnośnie udzielania dofinansowania na

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

ten cel. Zgodnie z art. 23 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej³, Minister dokonywał również analizy skuteczności pomocy społecznej, a jej wyniki wykorzystywał w bieżącej pracy Ministerstwa.

W celu wspierania realizacji zadania świadczenia wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w latach 2018-2019 Ministerstwo opracowało i finansowało dwa programy, tj. „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi” i „Od zależności ku samodzielności” - każdy o wartości 3 000 tys. zł rocznie. Głównym założeniem tych programów było m.in. tworzenie warunków sprzyjających poprawie sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, a tym samym promowanie nowych form i metod działania wobec tych osób.

Środki finansowe przeznaczone na funkcjonowanie ŚDS Minister rozdysponowywał prawidłowo, a ich podział odbywał się na podstawie składanych przez wojewodów i zweryfikowanych w Ministerstwie wniosków. Podstawą tej weryfikacji były informacje na temat potrzeb finansowych występujących na terenie danego województwa, w tym o nakładach finansowych niezbędnych do realizacji programów naprawczych w ośrodkach.

Minister sprawował rzetelny nadzór nad procesem udzielania wsparcia w formie ŚDS, m.in. poprzez analizowanie danych dotyczących tych domów, coroczne zbieranie i weryfikowanie informacji o potrzebach województw oraz wskazywanie wojewodom „priorytetowych zadań” do realizacji w poszczególnych latach. Monitorował on również spełnianie standardów dotyczących jakości usług świadczonych przez ŚDS, a także, stosownie do wymogu art. 23 ust 1b ww. ustawy, kontrolował realizację programów, które wspierał finansowo.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie potrzeb w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w ramach ŚDS. Stopień zaspokojenia tych potrzeb.

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w Ministerstwie opracowywano i wdrażano koncepcje oraz wytyczano kierunki rozwoju w obszarze świadczenia pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w ramach ŚDS. Efektem tych prac było m.in.:

- Realizowanie od 2017 r., przyjętego przez Radę Ministrów, Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, w ramach którego w odniesieniu do osób z zaburzeniami psychicznymi finansowane są dwa działania:
  - Działanie 3.2. Rozwój sieci ŚDS, w tym rozwój bazy całodobowej w jednostkach już funkcjonujących i rozszerzenie typów ŚDS - sprzężone niepełnosprawności oraz osoby ze spektrum autyzmu. Na realizację tego działania w latach 2017-2021 przewidziano środki w wysokości 5 200 tys. zł. Według stanu na 31 grudnia 2017 r. wydatkowano 1 078,5 tys. zł, co pozwoliło m.in. na utworzenie 18 nowych domów⁵ i uruchomienie w nich

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1508, ze zm.).

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ W województwie zachodnio-pomorskim utworzono trzy nowe ŚDS, w województwach kujawsko-pomorskim, lubuskim, małopolskim i podkarpackim utworzono po dwa nowe ŚDS, a w województwach: dolnośląskim, lubelskim, opolskim, podlaskim, pomorskim, śląskim i wielkopolskim po jednym nowym ŚDS.

oraz domach już istniejących łącznie 763 miejsc⁶. W ramach programu w ośrodkach wsparcia uruchomiono też 71 miejsc dla osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi;

- Działanie 4.7. Tworzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla osób niepełnosprawnych.
- Przygotowanie projektu zmiany ustawy o pomocy społecznej w zakresie zwiększenia finansowania uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, który został uchwalony przez Sejm⁷.
- Wejście w życie z dniem 1 maja 2018 r. rozporządzenia w sprawie mieszkań chronionych⁸, przygotowanego w związku ze zmianą brzmienia art. 53 ustawy o pomocy społecznej. Rozporządzenie to określiło minimalne standardy świadczonych usług, w tym dotyczące pomieszczeń w mieszkaniu chronionym.
- Dwukrotne znowelizowanie rozporządzenia MPiPS z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (dalej: „rozporządzenie w sprawie śds”)⁹, m.in. w zakresie określenia minimalnych standardów dla nowego typu domu, w którym przebywają osoby ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi.

(akta kontroli str. 7-11, 222-269)

1.2. W okresie objętym kontrolą Ministerstwo nie zlecało przeprowadzenia badań, opracowania ekspertyz i analiz w obszarze pomocy społecznej, obejmujących swoim zakresem pomoc udzielaną w ramach ŚDS. Nie pozyskiwało również danych statystycznych o charakterze medycznym, dotyczących liczby osób kwalifikujących się do objęcia pomocą. Powodem niezlecenia przeprowadzenia ww. badań, ekspertyz i analiz był brak środków finansowych, które mogłyby być przeznaczone na ten cel. Ponadto, jak wyjaśnił Minister, nie było sygnałów wskazujących na problemy związane z realizacją tego zadania, które uzasadniałyby konieczność zlecenia przedmiotowych badań.

Ministerstwo gromadziło i analizowało dane obejmujące pomoc udzielaną w ramach ŚDS, m.in. dotyczące liczby domów niespełniających standardów określonych w rozporządzeniu w sprawie śds, a także zatrudnienia w tych ośrodkach. Dane te pochodziły głównie z informacji zamieszczanych przez wojewodów oraz wszystkie jednostki pomocy społecznej w Centralnej Aplikacji Statystycznej (dalej: „CAS”). Pozyskiwano również dane odnośnie wykonania budżetu oraz niedoboru środków finansowych w budżetach wojewodów, w związku ze zmianami bieżącego finansowania ŚDS, których skutki nie zostały przewidziane w ustawie budżetowej. Odrębną kategorią danych, którą pozyskiwano i analizowano były informacje

---

⁶ Największą liczbę miejsc w ośrodkach w ramach programu „Za życiem” utworzono w województwach: zachodniopomorskim - 92 miejsca, kujawsko-pomorskim - 80 i małopolskim - 77. Najmniejszą liczbę miejsc utworzono w województwach: łódzkim - pięć, pomorskim - 18 i warmińsko-mazurskim - 19 miejsc.

⁷ Ustawą z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem” (Dz. U. z 2017 r. poz. 1292), wprowadzono m.in. zmianę art. 51c ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, polegającą na dodaniu ust. 5 stanowiącego, że kwota dotacji na 1 uczestnika ŚDS może być zwiększona, nie więcej niż o 30%, na uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, którzy posiadają orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Ponadto wprowadzono do ustawy o pomocy społecznej nowe brzmienie art. 53 dotyczące mieszkań chronionych.

⁸ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych (Dz. U. z 2018 r. poz. 822).

⁹ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2018 r. poz. 2411) oraz rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 16 maja 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2019 r. poz. 967).

o domach dla osób z chorobą Alzheimera¹⁰, a także o ośrodkach wsparcia, w których przebywały osoby ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

(akta kontroli str. 34, 310-315)

1.3. Ministerstwo dysponowało informacjami m.in. w zakresie liczby ŚDS w poszczególnych województwach, liczby miejsc (w tym całodobowych) oraz liczby osób z nich korzystających. Gromadzono również dane dotyczące podmiotów prowadzących ośrodki wsparcia oraz powiatów, w których nie funkcjonował żaden ŚDS.

W badanym okresie wzrosła w kraju liczba ŚDS - z 760, według stanu na 1 stycznia 2016 r., do 804 na koniec 2018 r. Liczba oferowanych przez ośrodki miejsc wzrosła z 27 796 do 29 957, a liczba osób korzystających z 30 512 do 32 929. Wzrosła również liczba ośrodków z miejscami całodobowymi z 28 do 33 oraz liczba miejsc całodobowych w tych domach ze 188 do 214.

Najwięcej miejsc całodobowych w ŚDS było w województwach:

- warmińsko-mazurskim - 70 miejsc w 14 domach,
- wielkopolskim - 34 miejsca w trzech domach,
- podlaskim - 28 miejsc w trzech domach.

Spośród województw, w których funkcjonowały domy z miejscami całodobowymi, najmniejszą ich liczbę odnotowano natomiast w województwach:

- mazowieckim - trzy miejsca w jednym ŚDS,
- dolnośląskim i małopolskim po cztery miejsca w jednym domu,
- świętokrzyskim - dziewięć miejsc w trzech domach.

W sześciu województwach, tj.: kujawsko-pomorskim, lubelskim, opolskim, podkarpackim, pomorskim i zachodniopomorskim nie funkcjonował natomiast żaden ŚDS z miejscami całodobowymi.

Zdaniem NIK, realizując założenia Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, Minister powinien nadal wspierać powstawanie miejsc całodobowych w ŚDS, w szczególności w tych województwach, w których występuje ich deficyt.

Minister dążył do tego, aby przynajmniej jeden ŚDS funkcjonował w każdym powiecie (likwidacja tzw. „białych plam”). W tym celu, we wskazówkach kierowanych do wojewodów podkreślano, aby przy zgłaszaniu zapotrzebowania na środki związane z rozwojem sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, jako zadanie priorytetowe dla samorządów, wskazywali oni tworzenie ośrodków na terenie tych powiatów, na których one nie funkcjonują.

Liczba powiatów w kraju, w których nie funkcjonował żaden ŚDS zmniejszyła się z 45, według stanu na 1 stycznia 2016 r., do 32 na koniec 2018 r. Tylko w sześciu województwach, tj. kujawsko-pomorskim, lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim w każdym z powiatów funkcjonował przynajmniej jeden ŚDS. W sześciu województwach, tj. lubuskim, łódzkim, małopolskim, opolskim, podlaskim i pomorskim - odnotowano po jednym powiecie, w którym nie funkcjonował żaden ŚDS¹¹, natomiast w województwie wielkopolskim w pięciu powiatach¹², a w województwach dolnośląskim i śląskim - w sześciu¹³.

¹⁰ Dane gromadzone m.in. na potrzeby prac Sejmowej Komisji Senioralnej dot. sytuacji osób chorujących na choroby otępienne i chorobę Alzheimera.

¹¹ Odpowiednio w powiatach: wschowskim, skierniewickim, tatrzańskim, opolskim, sejneńskim i nowodworskim.

¹² Powiaty: czarnkowsko-trzcianecki, chodzieski, grodziski, wolsztyński i złotowski.

Najwięcej „białych plam” występuje w województwie mazowieckim, w którym brak przynajmniej jednego ŚDS odnotowano aż w dziewięciu powiatach¹⁴.

(akta kontroli str. 7-12, 35-45)

1.4. W okresie objętym kontrolą Ministerstwo przygotowało program „Opieranie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”. Realizowany był on w latach 2016-2018, a wysokość środków przewidziana do rozdysponowania w toku jego realizacji wynosiła 3 000 tys. zł rocznie. Głównym celem programu było m.in. tworzenie warunków sprzyjających poprawie sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, zwłaszcza chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo. Prowadzić miało to do wzmocnienia i poszerzenia sieci wsparcia społecznego, poprzez dofinansowanie jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

Cele programu obejmowały także:

- aktywizację społeczną, psychiczną oraz fizyczną osób z zaburzeniami psychicznymi,
- zwiększenie różnorodności i poprawę jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi,
- integrację osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin ze środowiskiem lokalnym oraz wsparcie dla rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi.

Z programu tego w latach 2016-2018 skorzystało łącznie 158 podmiotów, w tym 32 ŚDS. Zrealizowały one 100 projektów, którymi objęto około 12,4 tys. osób, tj. osób z zaburzeniami psychicznymi, członków ich rodzin lub opiekunów oraz pracowników jednostek realizujących projekty.

Od 2019 r. ww. program zastąpiony został programem pn. „Od zależności ku samodzielności”, którego celem głównym jest umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi przezwyciężanie trudnej sytuacji życiowej, a której własnym staraniem nie są w stanie samodzielnie pokonać. Celem programu jest też podniesienie świadomości osób z zaburzeniami psychicznymi o przysługujących im prawach i adresowany jest on do jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów, którym jednostki te zleciły realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. Kwota środków na jego realizację w 2019 r. wynosi 3 000 tys. zł.

(akta kontroli str. 7-12, 19-33, 46-124)

1.5. Minister, stosownie do art. 23 ust. 1 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej, dokonywał analizy skuteczności pomocy społecznej. Wyniki tej analizy wykorzystywał w bieżącej pracy Ministerstwa. Ocena skuteczności pomocy społecznej w odniesieniu do funkcjonowania ŚDS dokonywana była na podstawie danych dotyczących liczby istniejących domów, liczby miejsc w ośrodkach oraz osób korzystających z tej formy wsparcia. Analizowana była także liczba corocznie uruchamianych placówek oraz funkcjonujących w ich ramach miejsc oraz problem występowania tzw. „białych plam”, czyli powiatów, w których - mimo stwierdzonych potrzeb - nie funkcjonował żaden ŚDS. Jak wyjaśnił Minister, w związku z faktem, że zapotrzebowania zgłaszane co roku przez wojewodów na zadania związane z rozwojem sieci ośrodków wsparcia, kilkakrotnie przekraczają środki zaplanowane na ten cel w budżecie można stwierdzić, że pomoc świadczona w tej formie nie jest jeszcze wystarczająca.

¹³ Województwo dolnośląskie - powiaty: jeleniogórski, lubiński, lwówecki, polkowicki, wałbrzyski i ząbkowicki. Województwo śląskie - powiaty: kłobucki i rybnicki oraz miasta na prawach powiatu: Jastrzębie Zdrój, Piekary Śląskie, Siemianowice Śląskie i Żory.

¹⁴ Powiaty: garwoliński, gostyniński, kozienicki, nowodworski, piaseczyński, sierpecki, siedlecki (ziemski), szydłowiecki oraz zwoleński.

NIK podziela wyrażoną przez Ministra uwagę, dotyczącą niewystarczającej, ze względu na ograniczenia budżetowe, pomocy udzielanej na rozwój sieci ośrodków wsparcia. Zdaniem Izby, potrzeby w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi wsparcia w formie ŚDS są jeszcze w znacznym stopniu niezaspokojone. Świadczy o tym chociażby fakt, iż oszacowana przez Ministerstwo, liczba osób kwalifikująca się do objęcia takim wsparciem określona została na 37 tys., podczas gdy na koniec 2018 r. korzystających z ŚDS było ok. 33 tys. osób. Ponadto, na koniec 2018 r. w kraju funkcjonowały nadal 32 powiaty, na terenie których nie było żadnego ośrodka wsparcia dla ww. osób, natomiast miejsc całodobowych w istniejących ośrodkach było zaledwie 214, co daje mniej niż jedno miejsce na powiat¹⁵. Należy także zaznaczyć, iż na koniec 2017 r. aż 157 domów w kraju nie spełniało wymaganych standardów, głównie w zakresie jakości pomieszczeń i posiadanego wyposażenia, a oszacowane przez nie potrzeby finansowe, tj. na realizację programów naprawczych i dostosowanie do wymogów rozporządzenia w sprawie śds wyniosły ponad 30 mln zł.

Wspierając nowe formy i metody działania w odniesieniu do osób z zaburzeniami psychicznymi, w okresie od 18 grudnia 2018 r. do 16 maja 2019 r., Minister dwukrotnie znowelizował rozporządzenie w sprawie śds. Najistotniejszą zmianą wynikającą z tej nowelizacji było wprowadzenie nowego typu domu, tj. typu „D” - przeznaczonego dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi. Określono także minimalną liczbę miejsc w tym domu oraz zdefiniowano wielkości wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego w przypadku uczestników z ww. dysfunkcjami.

(akta kontroli str. 7-12, 310-314)

1.6. W latach 2016-2018 współpraca Ministra z Ministrem Zdrowia, w odniesieniu do zagadnień związanych z funkcjonowaniem ŚDS, realizowana była w związku z opracowywaniem Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022. W ramach spotkań roboczych pracowników obu ministerstw określono jeden z celów szczegółowych - „skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy” oraz wskazano Ministrowi do realizacji, w porozumieniu z Ministrem Zdrowia, zadanie pt. „przygotowanie instytucjonalnych ram i zasad współdziałania Centrów Zdrowia Psychicznego z podmiotami świadczącymi oparcie społeczne oraz aktywizację społeczno-zawodową, z uwzględnieniem polityki rodzinnej i senioralnej”. Obecnie w ramach pilotażu w kraju tworzonych jest 27 takich placówek.

W okresie objętym kontrolą Ministerstwo współpracowało z organizacjami pozarządowymi w zakresie udzielania pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi, konsultując z nimi projekty aktów prawnych (m.in. zmianę rozporządzenia w sprawie śds). Ponadto, organizowane były spotkania robocze ze stroną społeczną, reprezentowaną przez organizacje pozarządowe, zrzeszające osoby z zaburzeniami psychicznymi i ich opiekunów.

(akta kontroli str. 7-12, 125-129, 310-315)

1.7. Na koniec grudnia 2017 r. największa liczba ŚDS znajdowała się w województwach: małopolskim - 78 domów, dysponujących 2 860 miejscami, warmińsko-mazurskim - 71 domów z 3 701 miejscami i wielkopolskim - 70 domów z 2 368 miejscami.

Najmniejsza liczba ŚDS znajdowała się natomiast w województwach: opolskim - 13 domów z 707 miejscami, podlaskim - 22 domy z 834 miejscami i lubuskim - 32 domy z 919 miejscami.

(akta kontroli str. 35-41)

¹⁵ W Polsce funkcjonuje 314 powiatów i 66 miast na prawach powiatu.

Według Dyrektora Generalnej Ministerstwa, opracowana w latach wcześniejszych, docelowa sieć ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi zakładała tworzenie tych placówek w stosunku do liczby mieszkańców danego regionu i określona została w skali kraju na około 37 tys. miejsc. Potrzeby w tym zakresie są jednak bardzo zróżnicowane, toteż obecnie uznaje się, że tworzenie ŚDS w odniesieniu do liczby mieszkańców nie zawsze jest zasadne, bowiem liczba osób z zaburzeniami psychicznymi zamieszkujących na danym terenie jest zróżnicowana, a potrzeby mają zwykle dynamiczny charakter. Podała ona, że gminy i powiaty mogą zawierać porozumienia dotyczące powierzenia realizacji zadań publicznych i może wystąpić sytuacja, gdzie mimo braku realizowania zadania w formie prowadzenia ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi przez powiat lub gminę, potrzeby tych osób są zaspokojone, gdyż jednostki samorządu terytorialnego podpisały w tej sprawie stosowne porozumienia.

(akta kontroli str. 7-13, 217-219)

1.8. Ministerstwo określiło optymalny model dotyczący wielkości ośrodka w rozporządzeniu w sprawie śds. Według niego liczba miejsc w domu usytuowanym w jednym budynku nie może być mniejsza niż 15 i większa niż 60, zaś maksymalna liczba miejsc w domu prowadzonym w kilku odrębnych budynkach nie może przekraczać 120. Założono, że podmioty prowadzące lub zlecające prowadzenie takich domów, przy zachowaniu standardów określonych w ww. rozporządzeniu, samodzielnie ustalą optymalną wielkość ośrodka, dostosowując go m.in. do: zapotrzebowania na tego typu usługi, rodzaju dysfunkcji uczestników, możliwości lokalowych i budowlanych.

W Ministerstwie analizowano problem „opłacalności” uruchamiania ŚDS przez gminy lub powiaty i przyjęto, że optymalnym z punktu widzenia ekonomicznego i społecznego rozwiązaniem są domy gminne. Uznano, że najskuteczniejsza jest pomoc udzielana bezpośrednio w najbliższym środowisku osoby wymagającej pomocy w formie usług realizowanych w ośrodku wsparcia. Ponadto, utrzymanie domów powiatowych jest bardziej kosztowne z uwagi na fakt, że często muszą one organizować swoim uczestnikom usługi transportowe z miejsca zamieszkania do ŚDS i z powrotem. Zdecydowano, że w przypadkach, w których pomimo zidentyfikowanych potrzeb, gminy nie decydują się na utworzenie ŚDS, wówczas zadanie to może być, pomimo wyższych kosztów, realizowane także przez powiaty.

Standardy dotyczące prowadzenia domów w zakresie liczby miejsc oraz wskaźników zatrudnienia zespołu wspierająco-aktywizującego, zawarte w rozporządzeniu w sprawie śds, zostały uzgodnione w toku konsultacji projektu tego rozporządzenia. Projekt ten powstał w oparciu o wytyczne dotyczące funkcjonowania ŚDS¹⁶, które obowiązywały przed wydaniem rozporządzenia. Dodatkowo brana była pod uwagę istniejąca infrastruktura ŚDS na terenie kraju oraz analizowano potrzeby zmian w zakresie liczby miejsc w ośrodkach, w tym w odniesieniu do osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Według Dyrektora Generalnej w znowelizowanym rozporządzeniu w sprawie śds nie dokonano zmian w zakresie dopuszczalnej liczby miejsc w domu, choć zgłaszany był postulat zwiększenia tej liczby w jednym budynku. Wskazała, że przyjęty zakres 15-60 miejsc w jednym budynku jest optymalny, a praktyka pokazuje, że pozwala on na efektywne świadczenie usług przez ŚDS. Uznano też, że mniejsze domy mogłyby mieć problemy z utrzymaniem się, gdyż dotacja przekazywana przez wojewodę byłaby zbyt niska, natomiast większe - prowadzone w jednym budynku -

¹⁶ Wskazówki dotyczące organizacji i funkcjonowania ŚDS opracowane przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w 2001 r. we współpracy z Instytutem Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

przeczą przyjętemu założeniu tworzenia małych, kameralnych jednostek oraz idei upodmiotowienia osób korzystających ze wsparcia w tej formie.

(akta kontroli str. 7-18, 130-136)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Ministra dotyczącą rozpoznania potrzeb w zakresie świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług opiekuńczych w ramach ŚDS.

OBSZAR

2. Rozdysponowanie i wykorzystanie środków na funkcjonowanie ŚDS.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Środki finansowe niezbędne dla funkcjonowania ŚDS w latach 2016-2019 oraz z przeznaczeniem dla poszczególnych województw planowane były corocznie w budżetach wojewodów¹⁷. W Ministerstwie nie opracowano „algorytmu” podziału środków dotacji celowych na prowadzenie i rozwój infrastruktury tych ośrodków pomiędzy województwa i odbywał się on na podstawie wniosków składanych przez wojewodów i zweryfikowanych w Ministerstwie w oparciu o wiedzę na temat potrzeb występujących na terenie danego województwa.

(akta kontroli str. 137-143)

2.2. Środki finansowe przeznaczone do dyspozycji wojewodów w latach 2016-2017 na realizację zadania związanego z prowadzeniem ŚDS wyniosły¹⁸: 366 217,1 tys. zł w 2016 r. i 443 890,7 tys. zł w 2017 roku. W trakcie roku budżetowego były one zwiększane środkami z rezerwy celowej budżetu państwa, tj. w:

- 2016 r. - o kwotę 88 616,6 tys. zł, z czego 65 103,6 tys. zł stanowiły zwiększenia na prowadzenie i bieżące utrzymanie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wynikające z zapisów zmian ustawy o pomocy społecznej (wyrównania dotyczącego podwyższenia kryterium dochodowego) oraz 23 513,0 tys. zł na rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia (w tym doposażenie, standaryzację i zwiększenie liczby miejsc w ŚDS),
- 2017 r. - o kwotę 44 171,3 tys. zł, z czego 9 308,8 tys. zł stanowiły zwiększenia na prowadzenie i bieżące utrzymanie ośrodków wsparcia, wynikające z ww. zmian zapisów ustawowych oraz 34 862,5 tys. zł na rozwój infrastruktury ŚDS, w tym również na nowe miejsca w ramach Programu „Za życiem”.

(akta kontroli str. 144-151)

Zwiększenia planu wydatków na finansowanie rozwoju infrastruktury domów, w tym m.in. standaryzację oraz ich doposażenie, dokonywane były na podstawie wniosków wojewodów składanych do Ministerstwa, których złożono:

- w 2016 r. - 25 wniosków na kwotę 91 121,6 tys. zł, z czego pozytywnie rozpatrzonych zostało 20 wniosków na kwotę 23 513,0 tys. zł,

¹⁷ Do końca 2015 r. kwota dotacji na jednego uczestnika ŚDS była zróżnicowana i w zależności od województwa kształtowała się na poziomie od 900 zł do 1 100 zł. W roku 2016 i 2017 poziom dotacji celowej na działalność ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi został ujednolicony i wynosił 200% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, tj. 1 268 zł. W 2018 r. wynosił 230% ww. kryterium, tj. 1 458 zł, a w 2019 r. dotacja na jednego uczestnika ŚDS wynosi 250% tego kryterium, tj. 1 752,5 zł.

¹⁸ Kwoty środków finansowych zaplanowane do wydatkowania w budżetach wojewodów w części 85, dziale 852 - Pomoc społeczna, rozdz. 85203 - Ośrodki wsparcia. W trakcie trwania kontroli Ministerstwo nie dysponowało jeszcze pełnymi danymi za 2018 r. z uwagi na fakt, iż sprawozdania MPiPS-03 wojewodowie przedkładają do 30 czerwca.

- w 2017 r. - 17 wniosków na łączną kwotę 72 858,9 tys. zł, z czego pozytywnie rozpatrzonych zostało 16 wniosków na kwotę 30 785,8 tys. zł,
- w 2018 r. - 22 wnioski na kwotę 88 314,3 tys. zł, z czego pozytywnie rozpatrzonych zostało 19 wniosków na kwotę 16 626,6 tys. zł.

W 2016 r. rozpatrzono negatywnie wnioski na łączną kwotę 67 608,6 tys. zł, w 2017 r. na kwotę 42 073,1 tys. zł i w 2018 r. na kwotę 71 687,7 tys. zł. Główną przyczyną negatywnego rozpatrzenia wniosków były ograniczone środki finansowe na realizację tego zadania.

W badanym okresie odrzucono też dziewięć wniosków wojewodów w łącznej kwocie 3 950,7 tys. zł, a powodem odrzucenia było złożenie ich po podziale środków z rezerwy celowej¹⁹.

Dyrektor Generalna wyjaśniła m.in., że zgłaszane corocznie przez wojewodów zapotrzebowanie na tworzenie ŚDS oraz uruchamianie nowych miejsc w jednostkach już istniejących znacznie przekraczało środki rezerwy przeznaczonej na ten cel. W zależności od wytycznych na dany rok oraz wysokości tych środków będących w dyspozycji Ministra, dokonywano podziału dla poszczególnych województw, a podział ten odbywał się na podstawie wytycznych, z uwzględnieniem priorytetowych zadań wskazanych przez wojewodów. Brano również pod uwagę pilny charakter niektórych potrzeb (np. zużyte elementy infrastruktury, zagrażające bezpieczeństwu korzystających), czy też konieczność dokończenia inwestycji z lat poprzednich.

(akta kontroli str. 7-17, 152, 210)

2.3. Wydatki budżetu państwa wykonane przez wojewodów na realizację zadania związanego z prowadzeniem ŚDS²⁰ w poszczególnych latach badanego okresu wyniosły: 451 772,8 tys. zł w 2016 r. (99% planu po zmianach) i 478 458,1 tys. zł w 2017 r. (98% planu po zmianach). Spośród wykonanych wydatków:

- w 2016 r.: 436 129,0 tys. zł dotyczyło prowadzenia i bieżącego utrzymania ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz 15 643,8 tys. zł rozwoju ich infrastruktury,
- w 2017 r.: 458 063,7 tys. zł dotyczyło prowadzenia i bieżącego utrzymania ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz 20 394,4 tys. zł rozwoju ich infrastruktury.

Największe wykorzystanie środków w ww. okresie na prowadzenie i bieżące utrzymanie ŚDS odnotowano w województwach:

- warmińsko-mazurskim - 53 839,3 tys. zł w 2016 r. i 56 239,0 tys. zł w 2017 r.,
- małopolskim - 41 092,1 tys. zł w 2016 r. i 43 936,7 tys. zł w 2017 r.,
- podkarpackim - 37 018,3 tys. zł w 2016 r. i 39 354,3 tys. zł w 2017 r.

Największe wykorzystanie środków na rozwój infrastruktury ŚDS odnotowano w województwach:

- łódzkim - 3 758,7 tys. zł w 2016 r. i 4 577,5 tys. zł w 2017 r.,
- świętokrzyskim i podlaskim w 2016 r., tj. odpowiednio 2 769,3 tys. zł i 1 651,8 tys. zł,
- podlaskim i lubuskim w 2017 r., tj. odpowiednio 2 336,0 tys. zł i 1 822,6 tys. zł.

Najniższe wykorzystanie środków na prowadzenie i bieżące utrzymanie ŚDS wystąpiło w województwach:

¹⁹ W tym pięć wniosków Wojewody Łódzkiego, dwa Wojewody Podlaskiego, jeden Wojewody Świętokrzyskiego i Wojewody Mazowieckiego.

²⁰ Kwoty środków finansowych zrealizowane w części 85, dziale 852 - Pomoc społeczna, rozdz. 85203 - Ośrodki wsparcia, w tym na prowadzenie i bieżące utrzymanie tych ośrodków oraz rozwój ich infrastruktury.

- opolskim - 9 930,0 tys. zł w 2016 r. i 10 754,2 tys. zł w 2017 r.,
- podlaskim - 11 410,0 tys. zł w 2016 r. i 12 961,4 tys. zł w 2017 r.,
- lubuskim - 12 746,6 tys. zł w 2016 r. i 13 509,6 tys. zł w 2017 r.

Najniższe wykorzystanie środków na rozwój infrastruktury ŚDS miało miejsce w województwach:

- śląskim - 26,3 tys. zł w 2016 r. i 173,3 tys. zł w 2017 r.,
- pomorskim oraz zachodniopomorskim w 2016 r. odpowiednio 301,2 tys. zł i 305,7 tys. zł,
- warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim w 2017 r., tj. odpowiednio 265,0 tys. zł i 406,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 145)

2.4. W zakresie wydatków budżetu państwa w układzie zadaniowym, Ministerstwo realizowało w latach 2016-2019 zadanie „Pomoc i integracja społeczna”, w ramach którego wyodrębniono podzadanie „Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”, a w nim działanie „Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”. Celem tego działania była integracja społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi, a miernikiem wskaźnik zaspokojenia potrzeb liczony jako relacja kwoty z programu do kwoty potrzeb zgłoszonych przez podmioty biorące udział w konkursie. Zaplanowano go na poziomie 60% w 2016 r., 63% w 2017 r. i 59% w 2018 r., a zrealizowano w 59% w 2016 r. i 58% w 2017 roku.

(akta kontroli str. 153-163)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Ministra w zakresie rozdysponowywania i wykorzystywania środków na funkcjonowanie ŚDS.

3. Sprawowanie nadzoru i kontroli nad procesem udzielania wsparcia w formie ŚDS.

Opis stanu
faktycznego

3.1. W Ministerstwie analizowano dane dotyczące realizacji zadania związanego z prowadzeniem ŚDS przedkładane przez domy, ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz urzędy wojewódzkie, zawarte w sprawozdaniach MRPiPS-03 i MRPiPS-05. Sprawozdania te są częścią badań statystycznych ustalonych w Programie Badań Statystycznych Statystyki Publicznej. Narzędziem wspierającym proces zbierania danych w tym zakresie jest CAS, w ramach której zbierane są m.in. dane ze sprawozdań przygotowywanych przez urzędy wojewódzkie.

W sprawozdaniu MRPiPS-03 ujmowane są informacje dotyczące m.in. liczby jednostek, liczby miejsc oraz liczby osób korzystających. Sprawozdanie MRPiPS-05 sporządza natomiast ŚDS, które udostępniają informacje dotyczące m.in. liczby miejsc i liczby osób w nich przebywających, a także dane dotyczące zatrudnienia.

Dane z ww. sprawozdań, wykazywane przez ŚDS, ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie, przekazywane są do właściwych urzędów wojewódzkich, które następnie przekazują dane zbiorcze do Ministerstwa.

Otrzymywane informacje weryfikowali pracownicy Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa, a w przypadku błędów obligowano podmioty, które złożyły sprawozdania do dokonania korekt.

Zbiorcze sprawozdania roczne MRPiPS-03 i MRPiPS-05 za lata 2016-2017, zawierające dane na poziomie ogólnopolskim, zostały sporządzone przez

Ministerstwo terminowo, tj. odpowiednio do 30 czerwca i 30 września roku następnego po okresie sprawozdawczym.

(akta kontroli str. 164-173, 211-216, 270-309)

3.2. Standardy dotyczące jakości usług świadczonych w ramach ŚDS określone zostały w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy z dnia 9 grudnia 2010 r.²¹.

Spełnianie standardów dotyczących jakości usług świadczonych przez ŚDS monitorowano m.in. poprzez analizowanie informacji i danych gromadzonych w CAS, a wyniki tych prac wykorzystywano w procesie rozdysponowania środków na prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia, w tym na ich standaryzację.

Według danych Ministerstwa, na koniec 2017 r. łącznie 157 ŚDS (19,6% ogółu) nie spełniało standardów, a szacunkowa kwota niezbędna na realizację programów naprawczych przez te placówki wynosiła 30 777,5 tys. zł.

W trzech województwach (opolskim, podlaskim oraz świętokrzyskim) wszystkie ŚDS spełniały wymagane standardy. Województwa, w których występowała najmniejsza liczba ŚDS niespełniających standardów to:

- warmińsko-mazurskie - dwa ŚDS spośród 71 (2,8%), oszacowane potrzeby, w celu osiągnięcia wymaganego standardu określono na 181,8 tys. zł,
- śląskie - dwa ŚDS spośród 43 (4,7%) - potrzeby określono na 23 tys. zł,
- kujawsko-pomorskie - cztery ŚDS spośród 47 (8,5%) - 9 182,5 tys. zł.

Województwa, w których występowała największa liczba ŚDS niespełniających standardów to:

- lubuskie - 24 ŚDS spośród 32 (75%) - potrzeby finansowe na realizację programów naprawczych określono na 910,9 tys. zł,
- podkarpackie - 41 ŚDS spośród 67 (61,2%) - 2 348,9 tys. zł,
- dolnośląskie - 10 ŚDS spośród 39 (25,6%) - 1 407,9 tys. zł.

Efektom prowadzenia monitoringu spełniania standardów były m.in. zmiany w rozporządzeniu w sprawie śds, przedłużające termin dostosowania domów do wymogów w nim zawartych z 31 grudnia 2018 r. do 31 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 7-18, 174-180)

3.3. Ministerstwo sprawowało nadzór nad realizacją zadania związanego z udzielaniem wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w formie ŚDS, m.in. poprzez analizowanie posiadanych danych, zbieranie informacji o potrzebach poszczególnych województw, a także wskazywanie wojewodom „priorytetowych zadań” do realizacji w poszczególnych latach. Głównymi priorytetami w latach 2016-2019 były: zadania związane ze standaryzacją ŚDS oraz dokończeniem zadań inwestycyjnych rozpoczętych w roku poprzednim, tworzenie miejsc całodobowych w związku z realizacją programu „Za życiem”, tworzenie nowych ŚDS w powiatach, w których nie funkcjonuje żaden ośrodek, finansowanie nowych miejsc uruchomionych ze środków rezerwy celowej w ramach programu „Za życiem” oraz tworzenie nowych miejsc dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi. Minister wydawał też wytyczne, które kierowane były do wojewodów, jak np. z 8 sierpnia 2017 r. dotyczące weryfikacji uczestników ŚDS ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi, na których przysługuje możliwość podwyższenia kwoty dotacji.

(akta kontroli str. 7-18, 181-197)

²¹ Dz. U. Nr 238, poz. 1586, ze zm.

Do Ministerstwa nie napływały sygnały świadczące o nieprawidłowym realizowaniu przez wojewodów zadań związanych z udzielaniem pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w formie ŚDS. W celu prawidłowego realizowania tego zadania i wyjaśnienia ewentualnych problemów zagadnienie to było omawiane na naradach organizowanych przez Ministra z dyrektorami wydziałów polityki społecznej urzędów wojewódzkich.

(akta kontroli str. 125-126, 199, 217-220)

Minister, zgodnie z wymogiem art. 23 ust. 1b ustawy o pomocy społecznej, dokonywał kontroli i oceny realizacji programów, które wspierał finansowo. W 2017 r. kontrolą objęto m.in. realizację programu „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi” w zakresie wykorzystania środków budżetowych przyznanych na realizację projektów. Kontrola przeprowadzona została w czterech podmiotach, w tym dwóch jednostkach samorządu terytorialnego oraz w dwóch jednostkach spoza sektora finansów publicznych. Działalność tych podmiotów została oceniona pozytywnie i Minister nie wydawał zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 310-316)

W okresie objętym kontrolą zadania związane z udzielaniem pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w formie ŚDS nie były przedmiotem audytu wewnętrznego i kontroli wewnętrznych w Ministerstwie, gdyż jak wskazała Dyrektor Generalna, z przeprowadzanych analiz ryzyka nie wynikała potrzeba przeprowadzania tego rodzaju czynności.

(akta kontroli str. 200, 217-221)

3.4. W okresie objętym kontrolą do Ministerstwa wpłynęło ogółem 56 wystąpień i interpelacji poselskich²², dotyczących m.in. funkcjonowania ŚDS oraz ich finansowania. We wszystkich przypadkach Ministerstwo udzieliło zainteresowanym odpowiedzi, w których informowano m.in. o zmianach w finansowaniu ośrodków wparcia oraz wzroście poziomu dotacji na jednego uczestnika w tych ośrodkach. Wyjaśniano także zasady dostępności usług w ŚDS w odniesieniu do osób wymagających wzmożonej opieki oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu. Informowano również o planach rozwoju usług pomocy społecznej, w tym programów wsparcia i tworzenia warunków sprzyjających poprawie sytuacji życiowej i społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi oraz o realizacji Programu kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem" i działaniach ułatwiających dostęp do ŚDS większej grupie zainteresowanych.

(akta kontroli str. 201-207)

W okresie objętym kontrolą do Ministerstwa wpłynęło pięć skarg dotyczących funkcjonowania ŚDS. Skargi te, zgodnie z właściwością, zostały przekazane do rozpatrzenia odpowiednio: Prezydentowi Białegostoku, Wojewodzie Lubelskiemu (dwie skargi) i Warmińsko-Mazurskiemu (dwie skargi). Organy, którym przekazano skargi poinformowały Ministra o sposobie ich załatwienia.

(akta kontroli str. 208-209)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność Ministra w zakresie sprawowania nadzoru i kontroli nad procesem udzielania wsparcia w formie ŚDS.

²² Posłowie i komisje sejmowe złożyły ogółem 46 pism, z których 28 stanowiły interpelacje poselskie, sześć spraw wpłynęło z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, a cztery pisma zostały złożone przez senatorów.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa,   czerwca 2019 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Mieczysław Łuczak

.....
podpis